

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

16.04.2025

м. Київ

№ 131

Про історичну інституційну спадкоємність
Львівської національної наукової
бібліотеки України імені В.Стефаника

Львівська національна наукова бібліотека України імені В.Стефаника (далі – ЛННБУ імені В.Стефаника, Бібліотека) є одним із найбільших в Україні інформаційно-аналітичних і соціокультурних центрів, державним сховищем унікальних рукописних і друкованих пам'яток книжкової культури, творів українського та зарубіжного мистецтва, інших видів документів, у яких зосереджено інформаційний потенціал, що створюється в Україні та світі.

ЛННБУ імені В.Стефаника є однією з провідних науково-дослідних установ у галузях бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, пресознавства, архівознавства, мистецтвознавства, консервації та реставрації документів. Установа здійснює широкомасштабні дослідження української книги й періодики XVIII – початку XX ст., видає багатотомні науково-довідкові видання, численні бібліографічні покажчики, ґрунтовні наукові та науково-популярні праці. Бібліотека виконує функції науково-методичного центру для бібліотек установ Західного наукового центру НАН України і МОН України.

Універсальний за змістом, мовним, типо-видовим складом фонд Бібліотеки містить книги, періодичні та серіальні видання, карти, ноти, естампи, репродукції та інші види образотворчого мистецтва, рукописи, інкунабули, стародруки, документи на нетрадиційних носіях інформації й становить понад 8 млн од. зб. За обсягом фонду вона є другою в Україні і дев'ятою в Європі книгозбірнею.

У книгозбірні зберігається одне з найвагоміших у світі зібрань україніки – рукописні та друковані видання XI – початку XX ст.; унікальні колекції інкунабул (51 од. зб.), палеотипів (867 од. зб.), стародруків (близько 120 тис. од. зб.); особові архівні фонди XVIII – XX ст.; українська й іншомовна періодика XIX – першої половини XX ст. (понад 3 млн од. зб.); картографічні видання XVI – XVIII ст. (понад 22 тис. од. зб.). Окрім того, ЛННБУ імені В.Стефаника є єдиною в Україні книгозбірнею, у фонді якої зберігаються твори українського та світового мистецтва –

гравюри, скульптури, рисунки, акварелі, гуаші, фотографії, а також найбільша в Україні колекція нотних творів вітчизняних і зарубіжних композиторів (понад 500 тис. од. зб.).

Указом Президента України від 10 квітня 2008 року № 314/2008 Бібліотеці було надано статус національної.

У сучасних умовах особливої ваги набуває питання про роль Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у збереженні та актуалізації наукових традицій розвитку бібліотечної справи в Україні.

Формальний відлік історії ЛННБУ імені В. Стефаника йде від 02 січня 1940 року, коли постановою Ради народних комісарів УРСР про організацію наукових установ у західних областях УРСР було створено Львівську філію Бібліотеки Академії наук УРСР. Ядро фонду книгозбірні було сформовано шляхом злиття громадських, приватних бібліотек та колекцій, які функціонували до 1939 року на західноукраїнських землях. Її основу склали унікальні книжкові та рукописні фонди і колекції, передусім ліквідованого радянською владою Наукового товариства імені Шевченка (далі – НТШ) (бл. 300 тис. томів; найбільша з-поміж інших колекцій збірка); Народного дому (150 тис. томів); книгозбірні закритого в 1940 році Студіону (заснованого на поч. XX ст. Андреем і Климентієм Шенгицькими; понад 60 тис. томів); інші книжкові та рукописні зібрання ліквідованих у 1939–1940 роках численних культурно-просвітницьких і релігійних установ, закладів, організацій.

Найбільшою за кількістю фондів неукраїнською бібліотекою, приєднаною до новоутвореної, була бібліотека Оссолінських, заснована 1817 року Юзефом Оссолінським. У 1939 році ця бібліотека нараховувала 330 тис. видань і понад 190 тис. одиниць книг і періодики; у 40-х роках XX ст. більшу частку бібліотеки Оссолінеум (понад 220 тис. од. зб.) було передано до Вроцлава (Польща), що стало основою для створення однойменної польської бібліотеки, яка сьогодні існує як Національний заклад ім. Оссолінських.

Разом з тим видається некоректним вести родовід ЛННБУ імені В. Стефаника власне як національної книгозбірні від часів, коли радянською владою було ліквідовано західноукраїнські національні установи і організації. Тим більше, що хоча у книжкових зібрань, які увійшли до фондів Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР, і змінилася інституційна належність, проте вони продовжували функціонувати за певних умов і обставин, як, зрештою, і сама пова бібліотечна установа, що де-факто стала спадкоємицею Бібліотеки НТШ, яка за обсягом і цінністю фондів була найбільшим українським бібліотечним осередком Львова і Галичини перед Другою світовою війною.

Слід зазначити, що, діяльність НТШ як наукової організації і його Бібліотеки як провідної наукової українознавчої книгозбірні має непересічне історичне значення для української історії, науки та культури.

НТШ заснувало власну книгозбірню задля досягнення мети своєї діяльності – «...плекати та розвивати науку і штуку в українсько-руській мові, зберігати та збирати всякі пам'ятки, старинности і предмети наукові України-Руси», як це було записано у Статуті товариства.

Важливим етапом у розвитку Бібліотеки НТШ був її вступ 1901 року на запрошення Віденської академії наук до Міжнародної спілки бібліотек академії і наукових товариств.

Вже у 1923 році Бібліотека НТШ налічувала майже 100 тис. томів, тут концентрувалися приватні книгозбірні видатних українців: Івана Франка, Володимира Лесевича, Олександра Кониського, Петра Крип'якевича, інших особистостей.

У міжвоєнний період Бібліотека НТШ стрімко розвивалась. У листопаді 1939 року вона нараховувала 270–280 тис. одиниць (частина фондів на той час залишалася некаталогізованою). Упродовж своєї діяльності до 1939 року товариство обмінювалось науковою продукцією з установами із понад 210 міст світу. Щорічна статистика надходжень до Бібліотеки НТШ наукової продукції засвідчує близько 100 різних наукових інституцій, музеїв, видавництв і редакцій, від яких книгозбірня отримувала книжки і часописи.

Події вересня 1939 року перервали історію власне Бібліотеки НТШ. Її фонди разом із численними західноукраїнськими бібліотечними зібраннями стали основою Львівської філії Бібліотеки АН УРСР, що супроводжувалося непоправними втратами і розпорощенням фондів, ідеологічними критеріями їх формування, вилученням великих масивів документів і переміщенням їх до спецфонду.

З відновленням незалежності України у ЛННБУ імені В.Стефаника відродилися і набули актуалізації наукові традиції розвитку бібліотечної справи в Україні, сформовані свого часу в діяльності Бібліотеки НТШ.

З огляду на викладене, а також враховуючи клопотання Львівської національної наукової бібліотеки України імені В.Стефаника, Західного наукового центру НАН України і МОН України та голови Наукового товариства імені Шевченка, Інституту українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України, Державної установи «Інститут Івана Франка НАН України», Львівського національного університету імені Івана Франка, Президія НАН України постаповляє:

1. Схвалити діяльність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В.Стефаника як історичної інституційної спадкоємиці традицій Бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка у Львові у збереженні та відтворенні історичної пам'яті, формуванні в сучасних умовах наукових засад розвитку бібліотечної справи в Україні.

2. На підставі п.7.15.9 Статуту НАН України, п.4.23 Основних принципів організації та діяльності наукової установи Національної академії наук України затвердити скориговані основні напрями наукової діяльності Львівської національної наукової бібліотеки України імені В.Стефаника:

– теоретичні, методичні та історичні аспекти діяльності й розвитку бібліотечної справи, інституційна пам'ять та її основні треки, багаторівневі інноваційні форми розкриття історико-культурних бібліотечних фондів;

– модерні дослідницькі методики в царині наукового опрацювання та популяризації історико-культурної спадщини XI–XXI ст.;

– формування науково-інформаційних продуктів, поширення знань, науково-комунікаційна підтримка функціонування національного науково-дослідницького простору та розбудови суспільства знань.

3. Генеральному директору ЛННБУ імені В.Стефаника В.В.Ферштею з урахуванням скоригованих основних напрямів наукової діяльності у місячний строк підготувати та подати на затвердження до НАН України нову редакцію статуту бібліотеки.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Відділення історії, філософії та права НАН України (академік НАН України В.А.Смолій) та Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України

Вячеслав БОГДАНОВ